

MEGEMLÉKEZÉS

In Memoriam Somlyódy László
(1943–2025)

*Egy szubjektív megemlékezés**

In Memoriam László Somlyódy
(1943–2025)

A Subjective Remembrance

Szöllősi-Nagy András

az MTA doktora, egyetemi tanár, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest
andras.szollosinagy@gmail.com

1. ábra. Somlyódy László (1943–2025)

Forrás: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 licenc

November 4-én örökre eltávozott egy kiemelkedő tudós és egy igaz barát, Somlyódy László professzor, akadémikus (1. ábra). Nálam hat évvel volt idősebb. Először 53 éve találkoztunk a pár éve kivégzett VITUKI-ban, Közép-Európa akkor talán legjobb vízgazdálkodási kutatóintézetében. A Műegyetem abszolválása után rögvest ott

* Az MTA Vízellátási és Csatornázási Bizottság 2025. november 26-i ülésén elhangzott beszéd szerkesztett változata.

kezdtem a pályát, Laci pedig a Szellőző Művektől jött át. Áramlástan szakon végzett gépészmérnök volt, én pedig hidrológiára szakosodott vízmérnök. Laci először a Hidraulikai Laboratóriumban Haszpra Ottónál dolgozott, majd Benedek Pálnál a Vízminőségi Főosztályon. Eleinte óvatosan kerülgettük egymást, mindkettőnk választott szakterülete az akkoriban formálódó, vízzel kapcsolatos matematikai modellezés volt – az övé az áramlástan-alapú elkeveredés elmélete, az enyém a véletlen dinamikájú hidrológiai rendszerek viselkedésének előrejelzése.

Máig sem értem teljesen, hogy miként kerültem 1974-ben fiatal kutatóként az ausztriai Laxenburgban székelő, akkor formálódó új Nemzetközi Rendszerelemzési Intézetbe (International Institute for Applied Systems Analysis, IIASA), ahol két évig dolgoztam valós idejű hidrológiai előre jelző modelleken. Lacival 1975-ben találkoztunk újra egy rövid pesti látogatás után. Rá két évre – amikor sokak érthető értetlenségére hazajöttem – megkért, hogy legyek kandidátusi disszertációja házi védésén opponense. Nem volt sok mindent opponálni, mert a szakmában szokatlan pontossággal gondolkodott és írt. Tiszta fogalomalkotás, pontos matematika, semmi slamposág. Ez egész életében jellemző volt rá. Kis idő múltán ő is az IIASA-ban kötött ki. Két évig a sekély tavak eutrofizációjának modellezésével foglalkozó nemzetközi projektet építette fel, amiben a Balaton volt a „kísérleti terület”. Erről Gerrit van Stratennel írt egy meghatározó fontosságú könyvet. Majd ő is hazajött. (Hogy miért, azt sokan egyikünk esetében sem értették, pedig egyszerű.)

1985-ben a VITUKI intézetesedett, ő Benedek Palit követte a Vízminőségvédelmi Intézet igazgatói székében, belőlem meg tudományos főigazgató-helyettest kreáltak. Ennek fordítva kellett volna történnie. Az évtized végére a Bős–Nagymaroshoz kapcsolódott, logikát és rációt nélkülöző borzalmas politikai hisztéria mindkettőnket megviselte. Nem volt maradásom. Elmentem Párizsba az UNESCO-hoz közel 30 évre, Laci pedig próbálta a VITUKI-t főigazgatóként életben és valahogy szinten tartani, de a fundamentalista zöld mozgalmárok és jellemtelen politikusok miatt abból *Prügelknabe* lett, tönkretették, és öt éve szó szerint felrobbantották. (A kor hangulatát legjobban talán egy Duna-körös, egyébként szorgos III/III-as ügynök akkori dörgegelme jellemzi a legjobban: „A vízügy rákos daganat a nemzet testén.”) Neki sem volt maradása. 1992-ben átment a Műegyetemre – a legjobb fogásuk.

Somlyódyé kivételes tudományos karrier – itthon és nemzetközileg. Ez utóbbi csak nagyon keveseknek sikerült. Nemzetközileg is meghatározó volt. Seregnyi új program indítása és vezetése fűződik hozzá – meg fokozatok, kitüntetések, rangok és cafrangok, melyeket kitűnő humorérzékével sose vett túl komolyan.

Az övé és az enyém két párhuzamos pálya volt – de soha nem keresztben. Semmi sem állt tőle távolabb, mint a bunkóság. Imádtá Bachot – ez is közös volt bennünk –, néha együtt is hallgattuk, bár én kicsit szorongtam Johann Sebastian szigorúságától, és így inkább Mozart-bolonddát értem.

Az 1990-es években Laci megint az IIASA-ban és Brazíliában és sok nemzetközi projektben volt. Mindketten rohangáltunk a világban. Ez így ment. Egyszer egy hét

különbséggel voltunk mindketten São Paulóban. Ezt utólag tudtam meg. Ha tudom, vártam volna rá, amennyit kell.

Utolsó találkozásunk a Nóri lányával közösen írt, *Egy élet a Balaton körül* „beszélgető” könyvének bemutatásán történt, amibe egy rövidke előszót írtam. A kötet tükörbe nézés, ami mindig tanulságos és hasznos. *Ecce homo* – mutatja meg magát Somlyódy László. Akadémikus, professzor, áramlástanász, világhírű vízminőségi guru, menedzser, whisky- és szivar-*connoisseur*, teniszmágus, Soma, a főnök, Laci, a barát. Ilyen voltam, s ezzel lettem, honnan jöttem, s mit tettem. Erről szól a könyv.

Megdöbbenően szép önvallomás. Ritka őszinte, humánus, magába néző, számos helyen önmarcangoló írás – egy olyan intellektusé, aki már messze túl van mindenen, ám valahogy még mindig tanítani akar saját sorsának kegyetlenül őszinte bemutatásával. Ritka erény a mai teljesen immorális és hazug világban. Egy végtelenül tiszta és tisztességes memoárt kap kezébe az olvasó, ami a mai öngazoló időkben enyhén szólva hiánycikk.

A család történetében felsejlik az elmúlt száz év magyar történelme a maga seregnyi borzalmával. Széles az ív a polgári milió *gute alte Zeit*jétől a kitelepítés, majd az újrakezdés gyötrelmeiig és a mindenhol jelen levő bizonytalanságig – a világban, a tudományban és az emberi kapcsolatokban. A beszélgetésekben tökéletesen átjön Laci unikális egyénisége, magas intellektusa, humora, választékos eleganciája, mindenkori európaisága a kételyekkel körbebástyázott, ám a külső szemlélő számára szikár, határozott és egyenes tartása és biztonsága – egyben saját belső bizonytalanságaival együtt. Átjön a beszélő beszélt stílusán is: pontos, ütős, szabatos mondatok, egy-két alkalmasan elhelyezett színesebb, ám plasztikus és helyénvaló zaftosabb kiszólással. Nagyon emberi életinterjú. Apa és lánya beszélgetnek. Családról, csalódásokról, kiállításokról, kompromisszumokról. Érződik, hogy Laci tökéletesen megbízik a kérdezőben, válaszaiban megnyílik, és nagyon őszinte. Maszatolásnak nyomát sem leljük válaszaiban. Egész életére ez volt jellemző. A kötet különleges. Letehetetlen olvasmány. Korkép és kórkép.

A kötetet, már erősen remegő kézzel, így dedikálta nekem: „Mindörökké Andrisom maradsz, amióta megláttalak a VITUKI kapujánál.” Nyugodj békében, drága barátom!